

Fra redaksjonen

Mer enn mange andre forhold som berører barn rundt omkring i verden, er krig, fattigdom og politiske konflikter med dramatiske og ofte voldelige konsekvenser erfaringer som etter alt å dømme vil sette preg på barne- og barndomsforskningen i årtier. Sommeren og høsten 2015 opplevde Europa en flyktningekatastrofe som kom oss inn på livet på andre måter enn før, sammenlignet med tidligere katastrofer og katastrofer som pågår i god avstand fra vår trygge tilværelse i nord. Lidelser av alle slag rammet befolkninger, barn inkludert, i omfang som plutselig ble så hjerteskjærende at mange av oss som lever i en fredeligere del av verden og med en relativt høy økonomisk trygghet, fikk problemer med å fatte hva dette betyr både på kort og lang sikt, langt mindre hvordan vi selv skal definere vårt samfunnsansvar i møte med kriser som rykker nærmere dag for dag. Akkurat nå foregår det politiske dragkamper om asylpolitikk samtidig som det lokalt arbeides iherdig med «å bosette», det vil si, finne hensiktsmessige boliger og omsorgstiltak for flyktninger og asylsøkere, mange av dem enslige og mindreårige.

Som forskere har vi gjerne sett på etnisitet som en variabel etter alder, kjønn og sosial klasse, hvis vi i det hele tatt har inkludert den i våre studier. Dette vil det måtte bli en forandring på. Norsk senter for barneforskning er et nasjonalt senter der fokus er både på barne- og barndomsforskning i Norge, men også i et globalt perspektiv. Gjennom årene har vi fått direkte innsikter om barnebefolkningens livsvilkår i store deler av verden, ikke minst gjennom våre masterstudenter i det internasjonale og tverrfaglige studieprogrammet Childhood

Studies. Våre studenter har vært i flyktningeleire i Kenya og Libanon, blant gatebarn i Lusaka, blant barn i Rwanda som lever med historiene fra folkemordet i 1994 og blant tidligere barnesoldater i det nordlige Uganda, bare for å nevne noen eksempler. Studentene utfordrer, beriker og bidrar gjennom sine empiriske studier og analyser til ny kunnskap og innsikt i hvordan barn håndterer livene sine, hva som møter dem av utfordringer og hvilke fremtidsdrømmer de har. For flere av disse barneinformantene er fremtidsprospektet imidlertid å bli i flyktningeposisjonen i generasjoner. I den norske avisen Aftenpostens bilag nr 11/2015, Innsikt, presenteres en artikkel som er kalt Verdens andre flyktningekrise. Her sier Ben Rawlence, forfatteren av boka *City of Thorns: Nine Lives in the World's Largest Refugee Camp* (2016): «Etter hvert som tallet på hjemløse mennesker stiger, og mulighetene for asyl synker, blir midlertidige leirer som Dadaab i Kenya, permanente ghettoer.» Denne leiren ble opprettet i 1991 for å være et kortsiktig tilfluktssted for rundt 90 000 mennesker som flyktet fra borgerkrigen i Somalia. I dag lever en halv million mennesker der. Det som skulle være en midlertidig ordning er i ferd med å bli et permanent bosted. Selv om Europa og USA trappet opp og slapp inn mange flere enn det antallet som til nå er blitt antydnet, ville dette likevel kun utgjøre en liten del av den globale flyktningebefolkningen, hevder Rawlence.

En av våre tidligere masterstudenter, Reidun Lunde, gjorde feltarbeid i Nairobi Children Remand Home i Kenya i 2008 (Lunde 2009). Frykt, stress og uforutsigbarhet var dominerende trekk i barnas

beskrivelser av livet der. Savnet av nære og stabile relasjoner og kjærlighet, hadde fått en 15 år gammel gutt til å skrive og fremføre følgende tekst:

Children's Cry

I hear crying out from her
I hear crying out for love
Some need special education and
Something to shelter from the storm

Children crying out for love
Crying out for love

They have a purpose in their life
They have a right to be in this world
I am a child need of you
You have got to help me in this time

Good leadership shouldn't be away
It has to be within the child
Come let us make a better life
We need to shelter from the storm

Dette er en tekst som kan tale for seg selv, og som med all tydelighet er et eksempel på hvordan barn kan uttrykke seg gjennom et poetisk språk om sin livssituasjon.

Samtidig som barn lever under ekstremt vanskelige forhold i flyktningeleire, i fattigdom og undertrykkelse mange steder i verden, kommer det altså flyktninger og asylsøkere til Nord-Europa og Norden i et antall vi ikke har sett maken til. Noen får bli mens andre får avslag på sine søknader. For de som blir, er et suksesskriterium for god integrering at de kommer raskt i gang med et meningsfullt liv. Integrering har vært et fyndord i den norske flyktningedebatten – og politikken. Men dette begrepet har hatt og kan ha mange betydninger og assosiasjoner. Etter høsten 2015 i et endret Europa er det uvisst hvilke perspektiver som vil gjøre seg gjeldende i de nordiske landene, så vel i po-

litikken som i forskningen. En sosialantropolog som så med et kritisk blikk på den norske majoritetsbefolkningens syn på landets nye innbyggere ved inngangen til 2000-tallet, var Marianne Gullestad. Med boka *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt* (2002), utfordret hun dem hun kalte den kulturelle og politiske eliten. Hun mente at denne gruppen gradvis var blitt mer tendensiøs og nedlatende i sin behandling av minoriteter, og at de hadde et overraskende lavt refleksjonsnivå over eget språk og egne verdier. Hun analyserte tilsynelatende betydningsløse ytringer og viste fram det hun mente var en innebygd rasistisk logikk i dem. Gullestads argument var at integrering handler like mye om «oss» som om «dem». Så vil fremtiden vise om barne- og barndomsforskningen i Norden ønsker og makter å inkludere dette doble perspektivet i møte med våre nye og unge innbyggere. En kunnskapsgjennomgang av migrasjonsfeltet i Norge fra 1990 til 2009, *Innvandring og flukt til Norge* av Jan-Paul Brekke, Monica Five Aarset, Kristian Andenæs og Hilde Lidén (2010), viser at fokus i forskningen i stor grad er på Norge. Migrasjon forstås, sier forfatterne, i liten grad ut fra forhold i avsender- eller transitland. Gjennomgangen viser også en mangel på feltoverskridende og helhetlige studier. Et eksempel på dette er fraværet av forskning på forholdet mellom migrasjon og integrasjon.

Med dette utfordres våre lesere i Norden til å bidra i tidsskriftet *Barn* med ny forskning som tar opp og viderefører en ambisjon der denne typen studier er blitt gjennomført. Redaksjonen planlegger et temanummer der dette er fokus. Se invitasjonen side 80.

I dette nummeret presenterer vi fire artikler og syv sammendrag av doktoravhandlinger fra tre forskjellige nordiske land.

Den første artikkelen er skrevet av Jon V. Hugaas: *Barn, paternalisme og myndiggjøring. Et kantiansk syn på grunnlaget og grensene for barns medbestemmelse*. Barns medvirkning i beslutninger som angår dem selv har fått stadig økende oppmerksomhet og politisk gjennomslag. Denne artikkelen ser nærmere på grunnlaget og grensene for barns deltagelse og medbestemmelse. Hvor går disse grensene og hvordan begrunnes de? Disse spørsmålene drøftes ved hjelp av Immanuel Kants tanker om barnets status i lys av hans praktiske filosofi.

Å skrive på barns vegne. *Skriftlig framstilling av barn – et spørsmål om forskningsetikk* er tittelen på en artikkel av Mari Pettersvold. Forfatteren er opptatt av forskningsetiske hensyn når barn er deltakere i forskning. Hun ønsker å vise at anvendelse av språklige ressurser kan avgjøre i hvilken grad barn framstår som subjekter med egne forestillinger. Tanken er at språklige framstillinger kan få vesentlige følger for barns deltagelse og deres rettigheter som medborgere.

Susanna Borovski Lübeck, Marit Haldar og Randi Wærdahl er forfatterne bak artikkelen *Bamsens fortellinger om familielivet – hvordan familieidealer reproduseres gjennom skole-hjem-kommunikasjon*. Denne artikkelen består av skriftlige hverdagsfortellinger fra hjemmene til førsteklasinger som har hatt besøk av en klassemaskot, en bamse. Forfatterne har ønsket å synliggjøre familieidealer og felles kulturelle forståelser av hva som er en god barndom og et godt familieliv. Metodisk brukes bamsen aktivt for å få frem familienes selvpresentasjoner og muliggjør dermed beskrivelser av flere lag med mening.

I den siste artikkelen, «*En tur til Sydpolen var ingen match for en brite!*» *Konstruksjon av «nasjonalitet» og «maskulinitet» i Jon Ewos Spillet om Sydpolen (2011)* tar forfatteren

Lars Rune Waage for seg sydpolsferden slik den er gjengitt i en bok beregnet for barn og unge. I årene rundt hundreårsjubileet for sydpolsferden ble det gitt ut en håndfull barnebøker som skildret kappløpet mellom Robert Falcon Scott og Roald Amundsen. Forfatteren fortolker her en slik tekst i lys av hva som 100 år etterpå trekkes fram som det interessante og essensielle i en slik erobring.

En redaksjonell kommentar i forbindelse med denne artikkelen, som i mindre grad enn andre artikler i tidsskriftet berører barn og barndom direkte, er at mye av den eldre barnelitteraturen ofte er preget av det man gjerne kaller kulturens store fortellinger. I Birkeland, Risa og Vold sin bok, *Norsk Barnelitteraturhistorie* (2005) kan vi lese at i den klassiske barnelitteraturen fra det forrige århundreskiftet hadde for eksempel fortellinger fra sjølivet hevd. Historier om gutter eller menn som dro ut på farefulle ferder der det ble stilt store krav til deres fysiske og mentale styrke, samt til deres dristighet, utholdenhet og snarrådighet, var vanlige.

Vi avslutter denne redaksjonelle teksten med å takke av en av redaktørene våre. Høsten 2015 valgte Anna Sparrman å trekke seg som redaktør fra *Barn* for å få tid til andre forpliktelser og oppgaver. Tusen takk, Anna, for ditt bidrag til tidsskriftet, og lykke til med fremtidig arbeid!

Vi ønsker god lesning!

Trondheim, 7. mars 2016

Vebjørn Tingstad, redaktør

Litteratur

- Birkeland, T., Risa, G. og Vold, K.B. 2005. Norsk barnelitteraturhistorie. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Brekke, J.P., Aarset, M.F., Andenæs, K. og Lidén, H. 2010. Innvandring og flukt til Norge. En kunnskaps-
gjennomgang 1990-2009. Oslo: Institutt for Samfunnsforskning, 2010:2.
- Gullestad, M. 2002. Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt. Oslo:
Universitetsforlaget.
- Lunde, R. 2009. Predicting the Unpredictable. Life experiences of Children in Nairobi Children Remand
Home in Kenya. Masteroppgave, MPhil in Childhood Studies, NTNU. Trondheim: Norsk senter for
barneforskning.
- Rawlence, B. 2016. City of Thorns: Nine Lives in the World's Largest Refugee Camp. Canada: Random
House Publisher.